

Arbetskraftsbristen – Potentiella konsekvenser och lösningar

Joacim Waara, ekon. dr., Analytiker, VGR

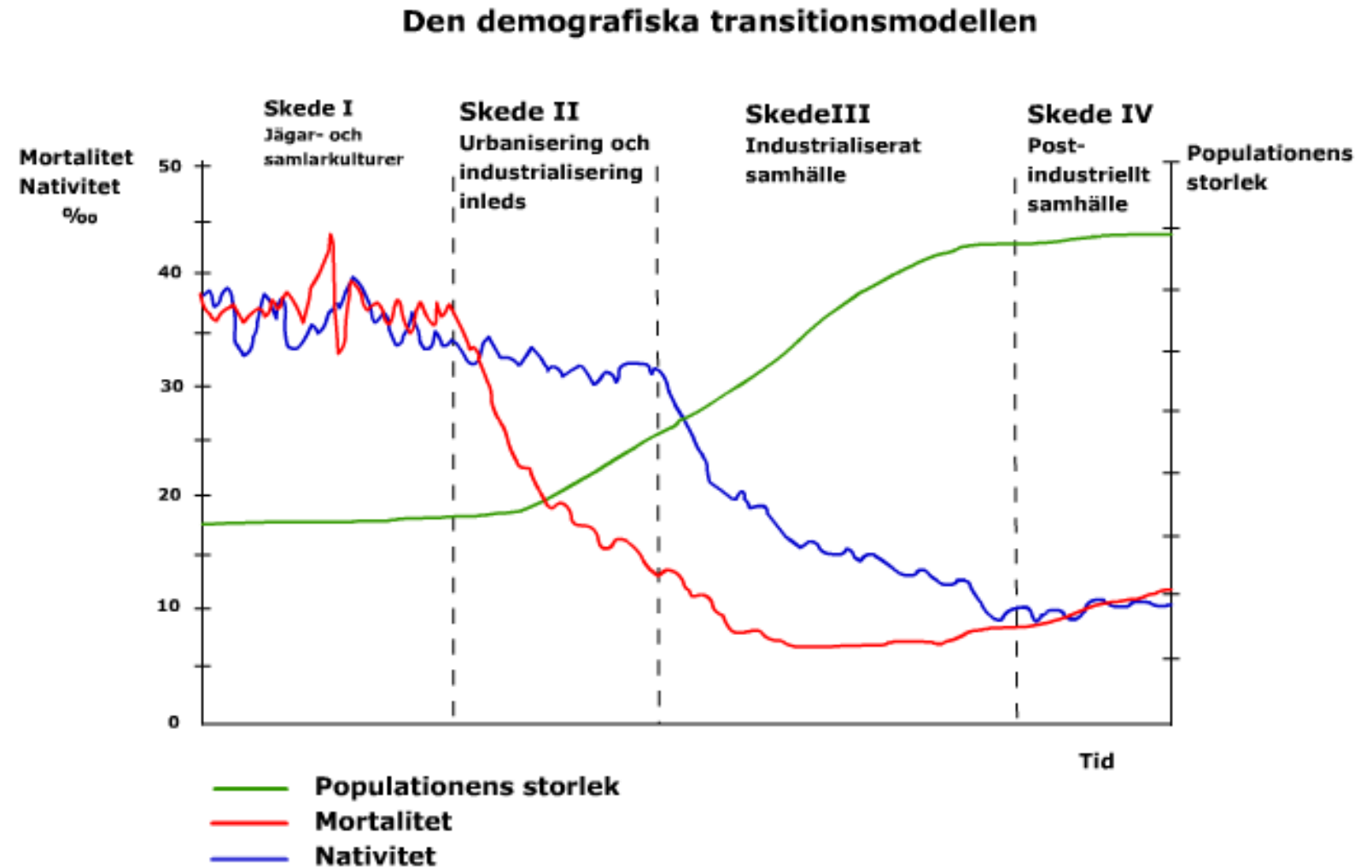
Peter Möller, fil. dr., Samhällsanalytiker, Region Dalarna

Idag

1. Arbetskraftsbristen
2. Potentiella konsekvenser
3. Potentiella lösningar

1. Arbetskraftsbristen

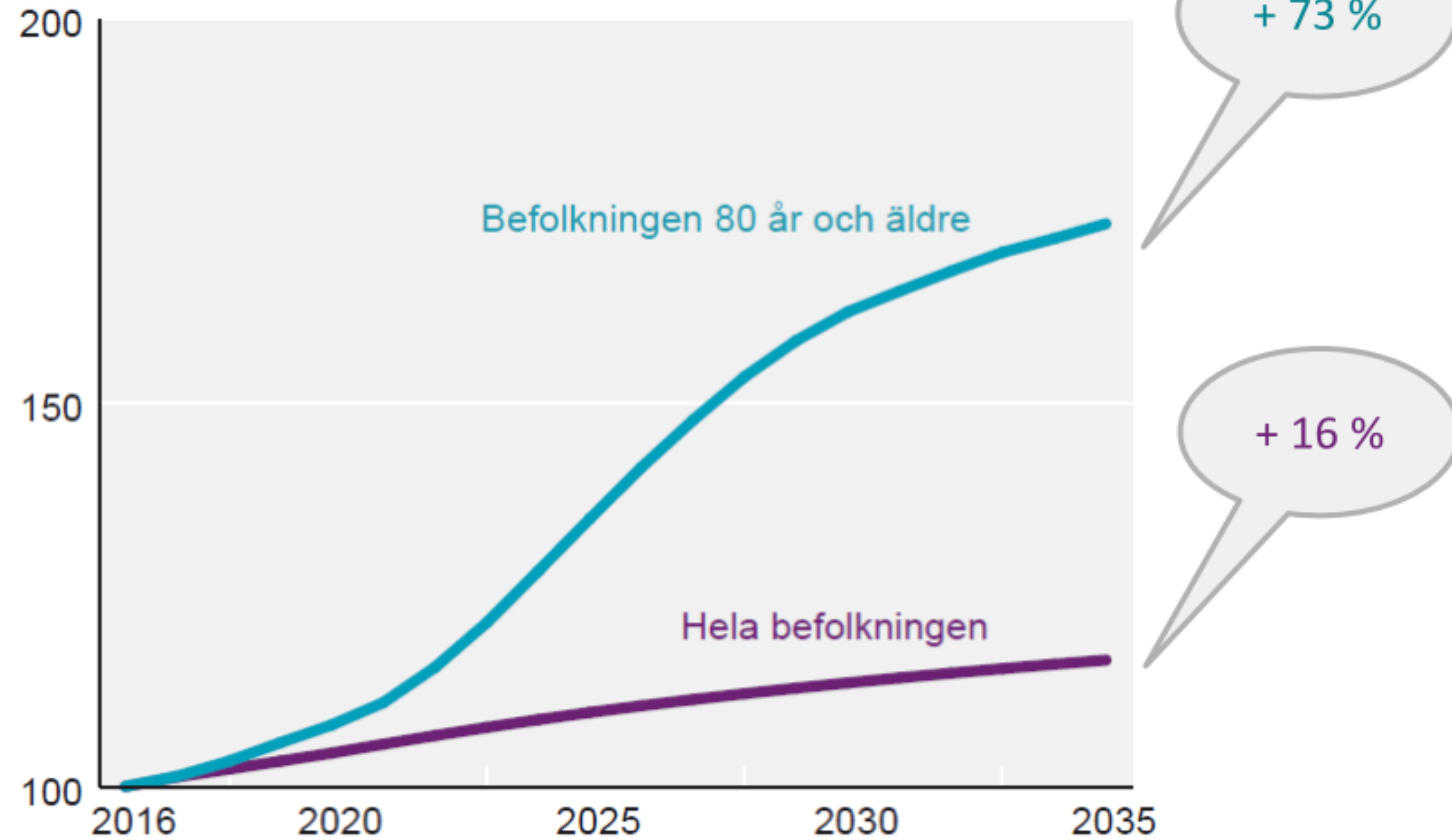
➤ Demografi!

Befolkningsutveckling 2016-2035

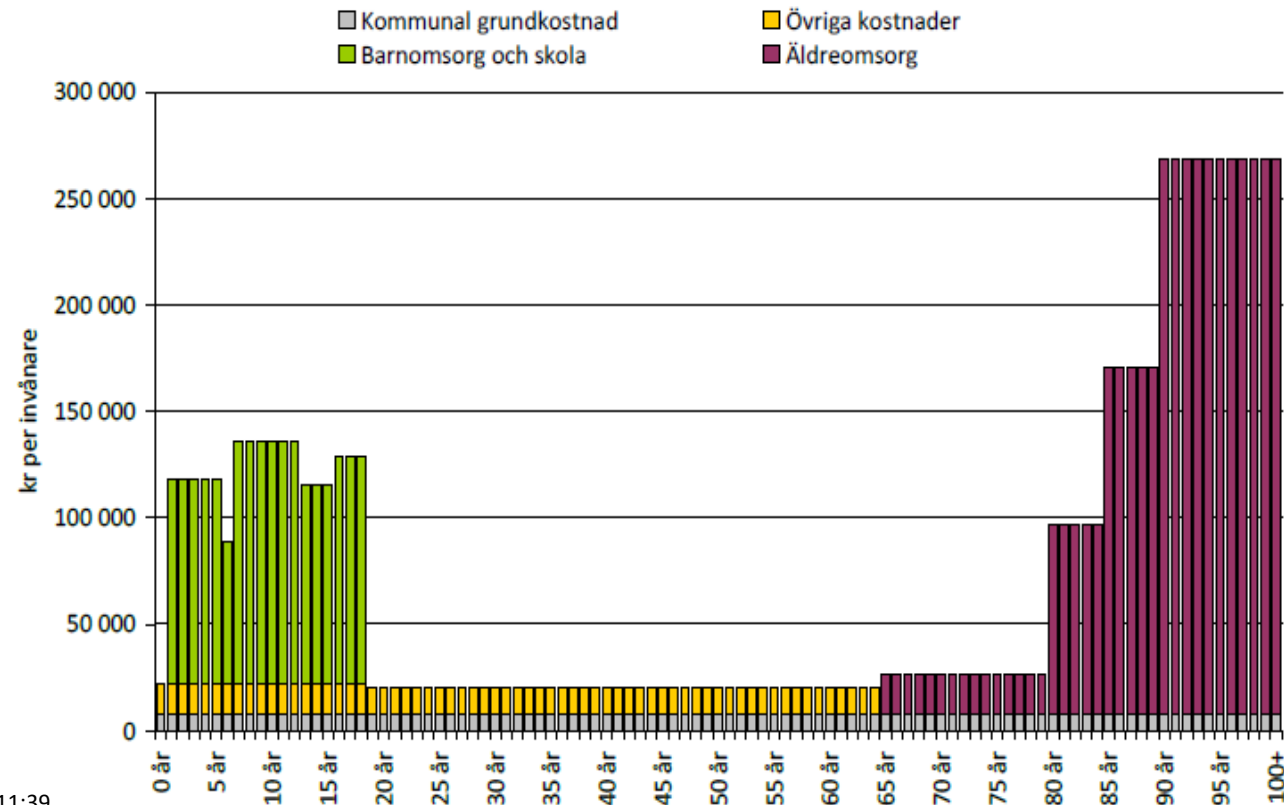
Hela befolkningen samt befolkningen 80 år och äldre. Prognos från 2017

Index: 2016=100

Källa: Sveriges framtida befolkning 2017-2060, SCB

Demografi och kommunala kostnader

Källa: SOU 2011:39

Mörka moln över välfärdens finansiering

Skillnaden mellan kommunernas och landstingens intäkter och nettokostnader i miljarder kronor.

KÄLLA: SKL (Prognos 2017-2018, kalkyl 2019-2022) Foto: Adobe stock

Ur Dagens samhälle. Källa: SKL (Prognos 2017-2018, kalkyl 2019-2022)

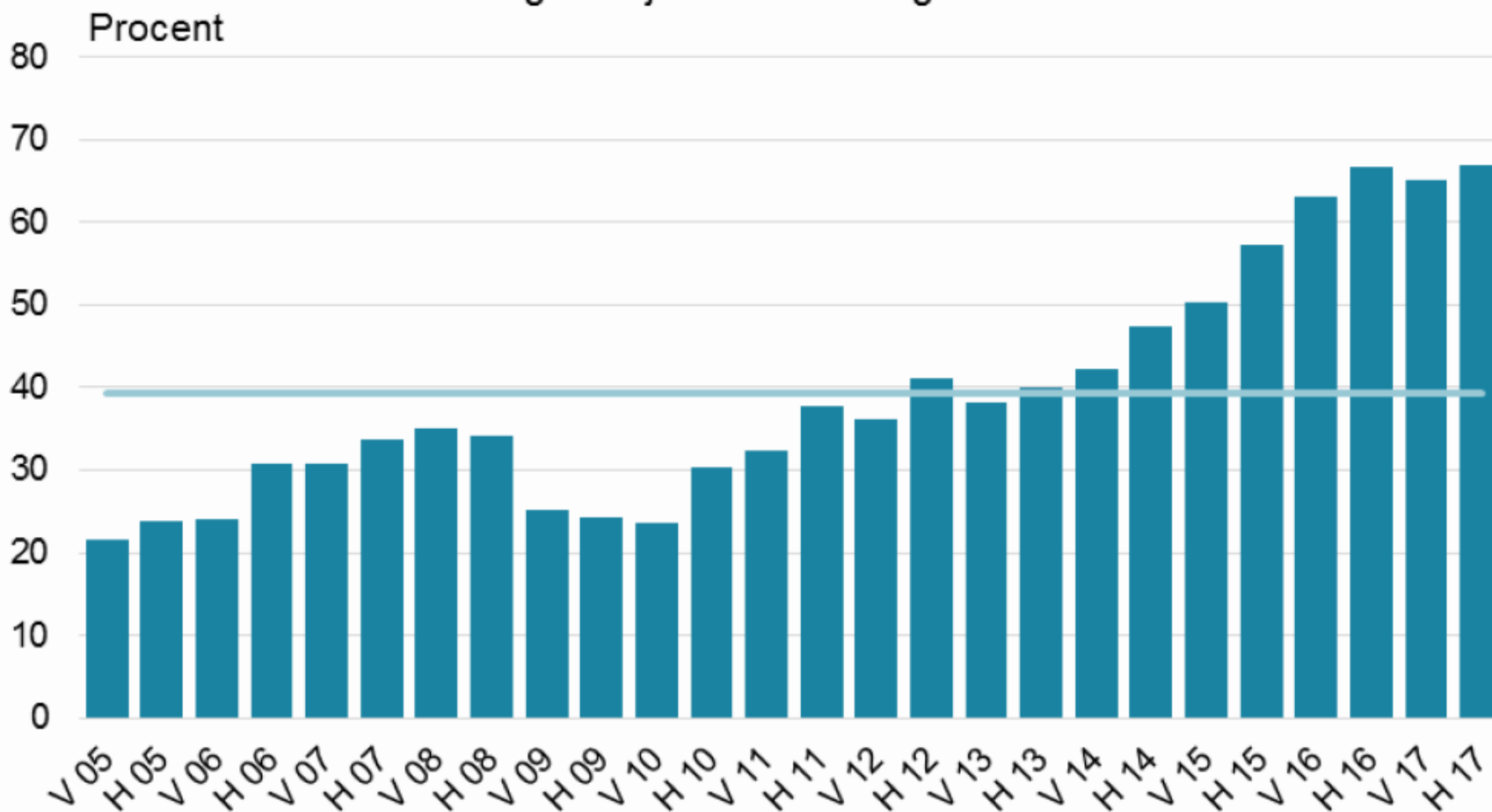
Arbetskraftsbarometern SCB

- Brist på nytexaminerade i 41 av 72 utbildningsgrupper
- Fortsatt stor brist på nytexaminerade inom det pedagogiska utbildningsområdet och på sjuksköterskor
- Bristen har ökat på arbetssökande med gymnasiala yrkesutbildningar
- God tillgång på nytexaminerade jurister

Källa: SCB

Brist på arbetskraft, offentliga arbetsgivare våren 2005 - hösten 2017

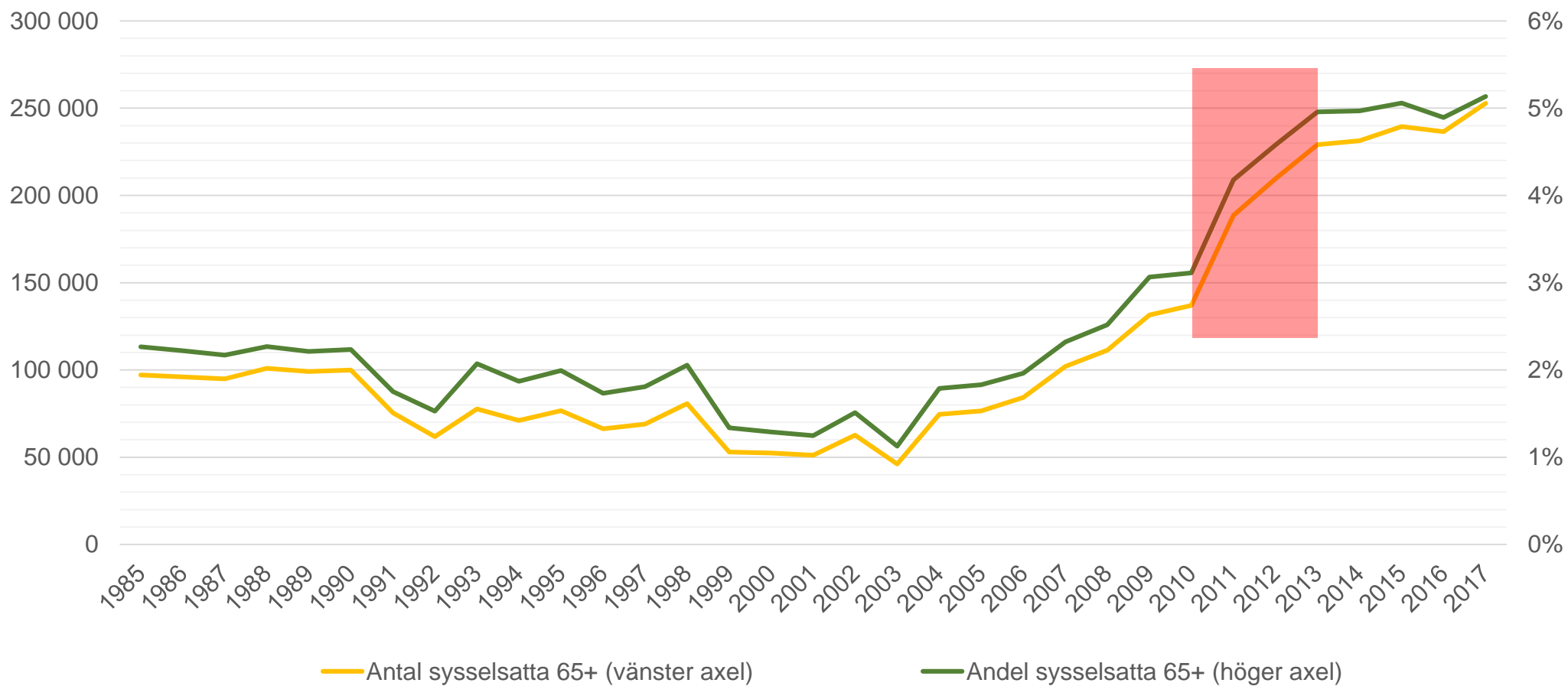
Heldragen linje = historiskt genomsnitt

Säsongrensade data, trendvärden

Källa: Arbetsförmedlingen

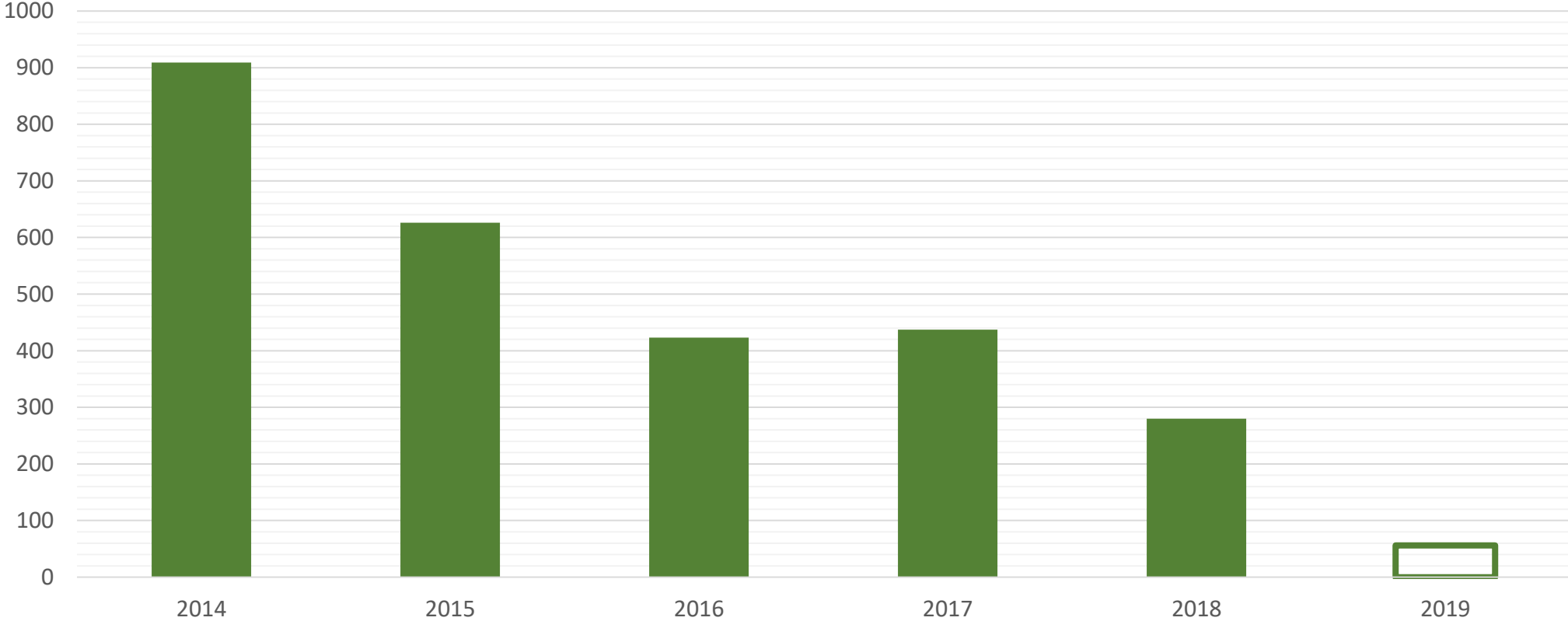
Antal och andel sysselsatta 65+ år i Sverige

Källa: Raps-RIS, SCB och Tillväxtverket
Bearbetning av Peter Möller, Region Dalarna

REGION DALARNA

Förekomst av begreppet "massarbetslöshet" i svensk massmedia

Källa: Mediarkivet, Retriever
Bearbetning: Peter Möller, Region Dalarna

Demografins samhällseffekter

Högre andel äldre

Högre kostnader för vård,
främst för kommunerna

Fler friska äldre med god
ekonomi = silver economy
En resurs för civila sektorn

Lägre andel i arbetsför ålder

Lägre skatteintäkter

Arbetskraftsbrist

Löneglidning

Demografins samhällseffekter

I praktiken läggs
ansvaret för detta på
redan hårt belastad
personal

Anges dock inte hur
detta ska ske

Motiveras med effektiviseringar
/ digitalisering

Anslag räknas inte upp i takt
med kostnadsökningar

Tecken på att vi är nära kapacitetstaket

Arbetsintensiteten i Sverige och övriga Norden har ökat markant under de senaste tio åren. Enligt den senaste jämförelsen från EU:s forskningsorgan Eurofond är arbetsintensiteten i Sverige till och med en av de allra högst uppskruvade inom hela unionen. Lotta Dellve, professor inom arbetsvetenskap vid Göteborgs universitet, har gått igenom Eurofonds jämförande studie.

– Vi har tidigare varit bäst i klassen på arbetsmiljö, men den här studien visar med all önskvärd tydlighet att arbetsintensiteten och stressen har ökat kraftfullt i Sverige. Detta har följder som innebär väldigt högt ställda krav på individernas kapacitet, säger hon.

Källa: www.etc.se

2019-03-28

Arbetslivsforskaren: "En obalans mellan krav och resurser"

Publicerad 28 februari 2019

Under de senaste fem åren har det skett en kraftig ökning i antalet sjukskrivningar för stressrelaterad ohälsa. En ökad effektivisering och en obalans mellan krav och resurser på arbetsplatser är bidragande orsaker, enligt arbetslivsforskaren Wanja Astvik.

Den stressrelaterade ohälsan är högst bland yrkesgrupper som arbetar inom välfärdsprofessioner i den offentliga sektorn. Arbetslivsforskaren Wanja Astvik menar att kraven är höga i dessa branscher, samtidigt som det finns en avsaknad av resurser för att genomföra dem.

– Under de senaste decennierna har det skett en ökad effektivisering: vi förväntas kunna göra lika mycket, eller till och med mer, med färre personer, säger Wanja Astvik, som är arbetslivsforskare och docent vid Mälardalens Högskola.

Källa: www.svt.se

2. Potentiella konsekvenser

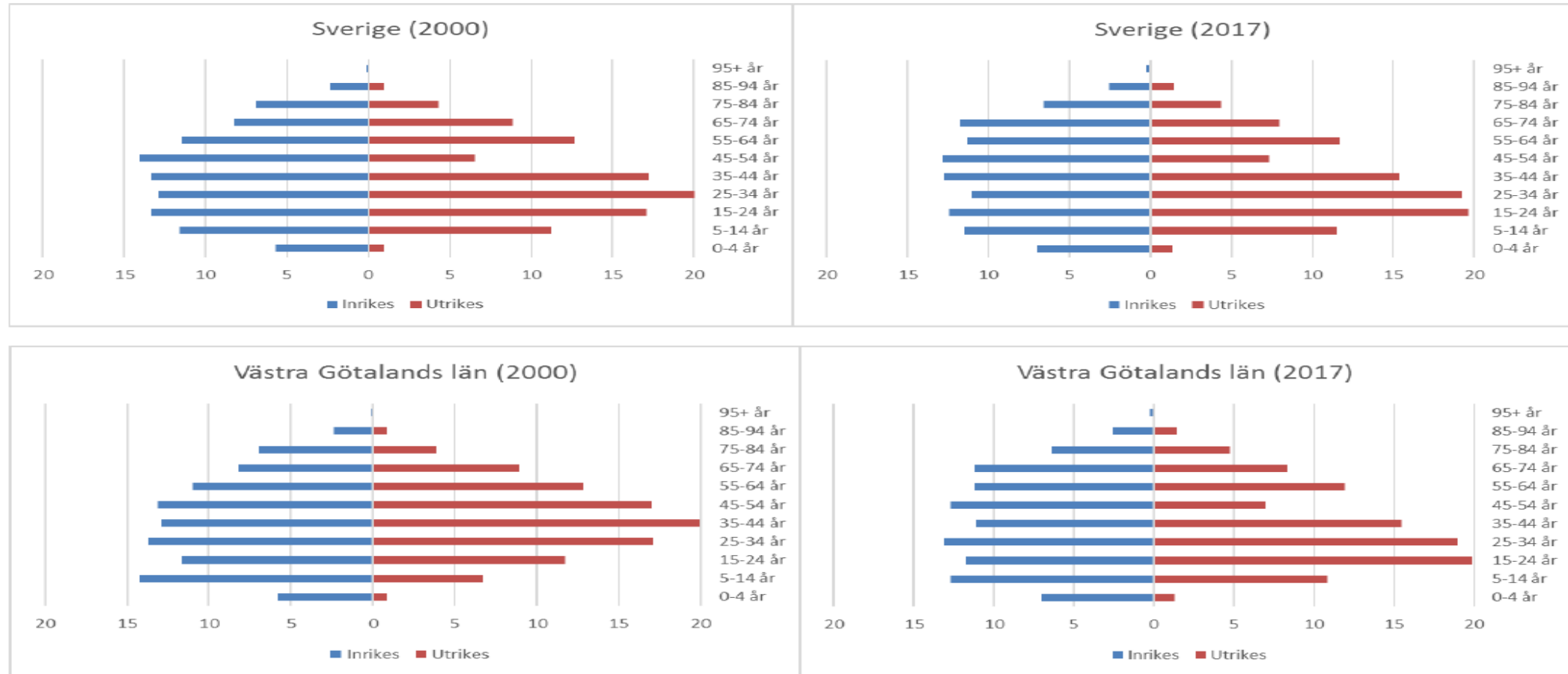
- Företagen når ej produktionstaket
- Minskar nationens/regionens konkurrenskraft
- Svensk ekonomis tillväxtpotential nyttjas ej till fullo
- Desorgansiationsfenomen (produktionsbortfall)
- "Hoppjerkas återkomst" Risk för överrärlighet på arbetsmarknaden och därav följande överbudskonkurrens (samt löneglidning)
-och hög inflationstakt, vilket minskar företagens konkurrenskraft ytterligare

3. Potentiella lösningar

- Förlängt arbetsliv
- Mobilisering av inhemska arbetskraftsreserver
 - Utrikes födda (humankapitalinvesteringar, validering och matchning samt ev. anpassning)
 - Partiellt arbetsföra (humankapitalinvest. och anpassning)
- Mobilisering av utländska arbetskraftsreserver (Gain vs. Drain)
- Produktivitetsökande investeringar

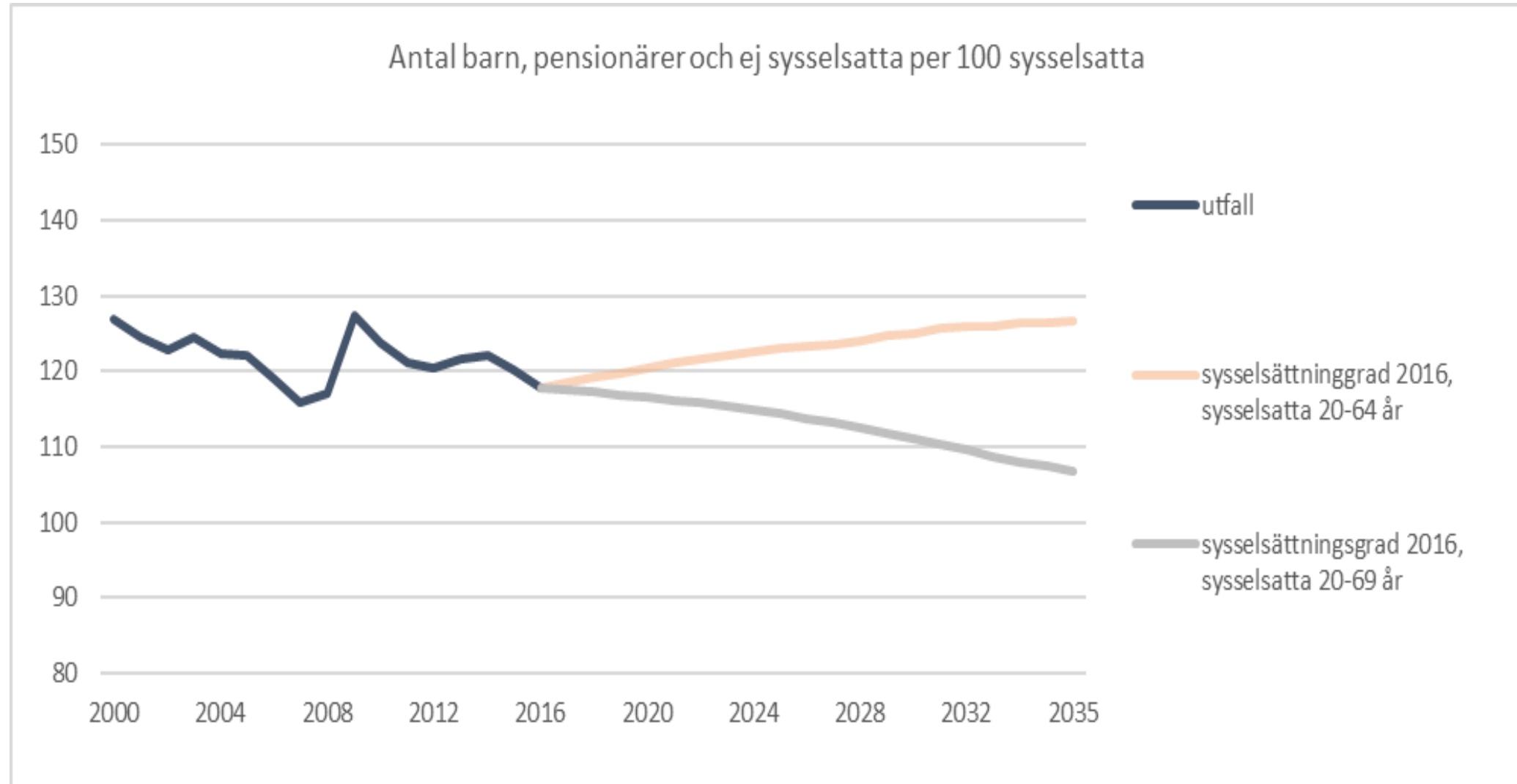
Diagram 2.3: Åldersstruktur i Sverige och Västra Götalands län 2010 och 2017, procent

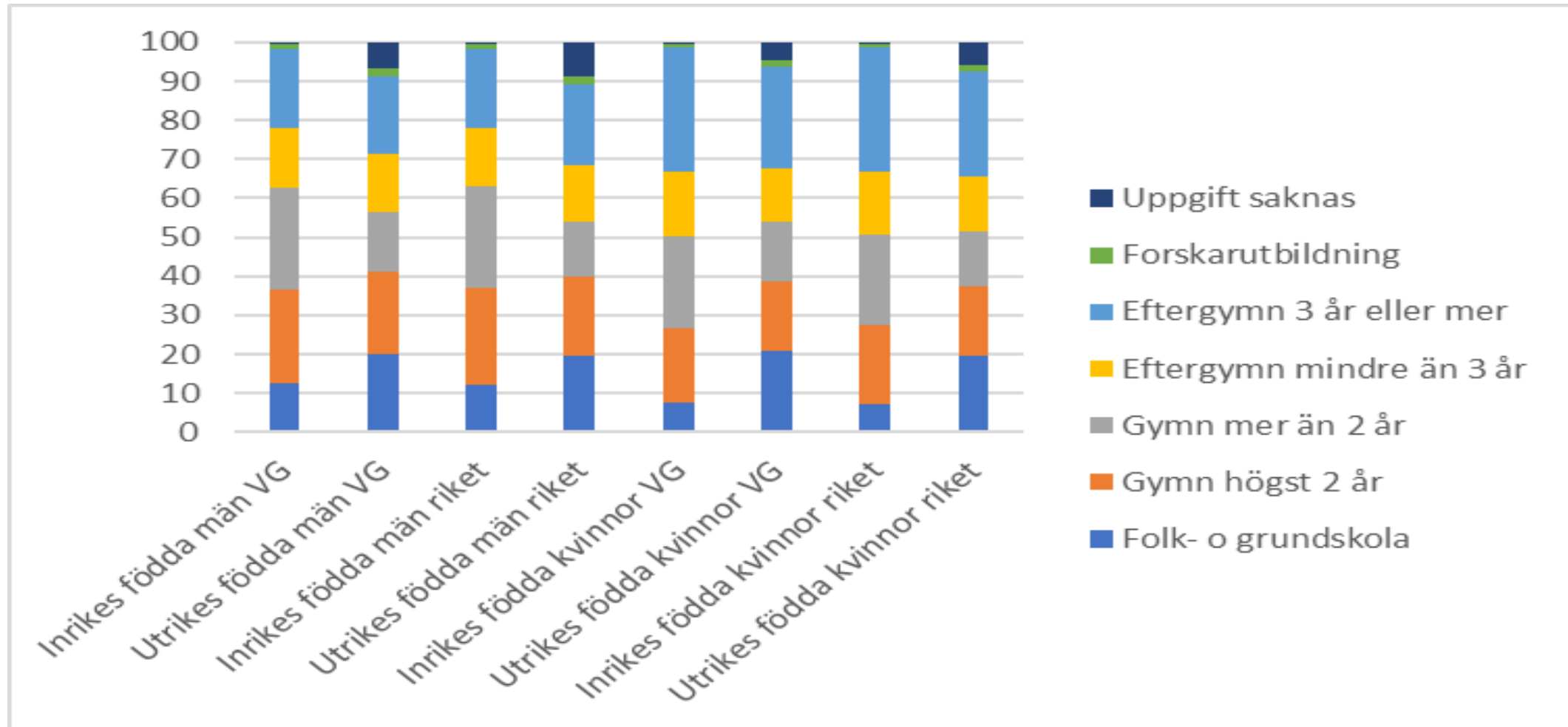
Källa: SCB, Inrikes och utrikes födda efter region, ålder och kön. År 2000 – 2018.

66 procent av de utrikes födda är i åldern 25-64, medan motsvarande siffra för inrikes födda är 48 procent

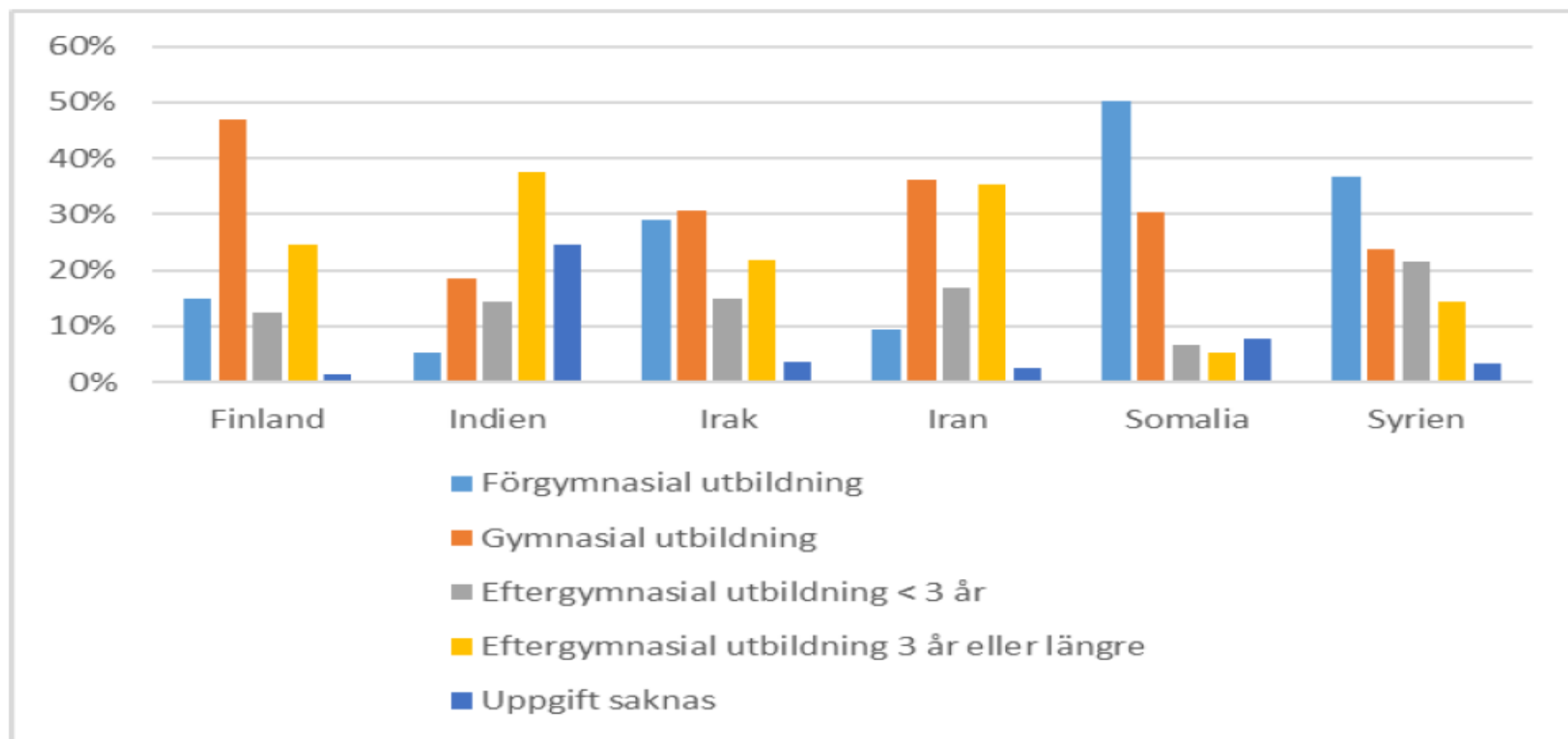
Förlängt arbetsliv

Utbildningsnivå i riket och Västra Götaland 2017, 25–64 år, procent

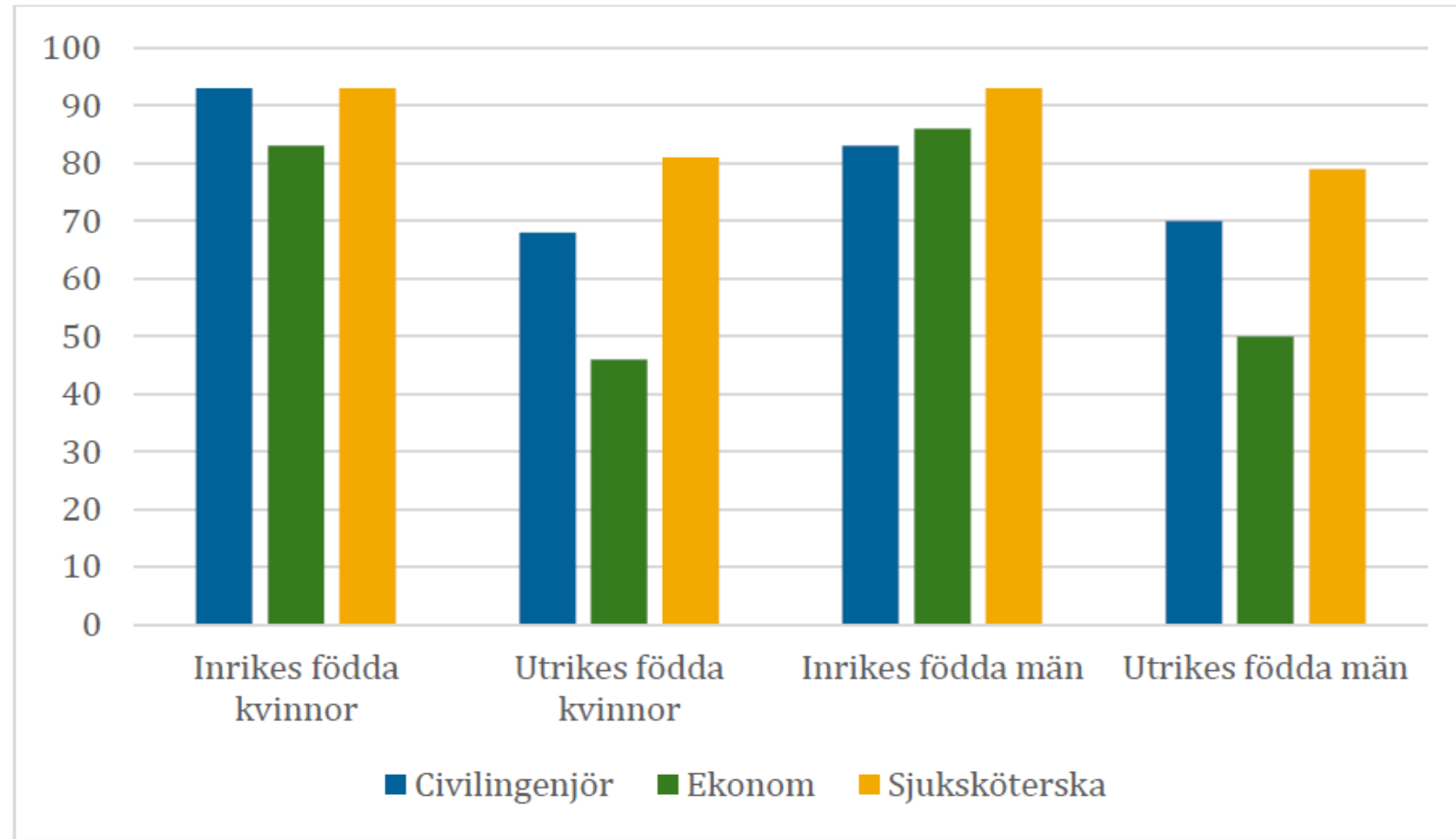

Figur 3.2 Utbildningsnivå per ursprungsland i Sverige 2017, 25–64 år, procent

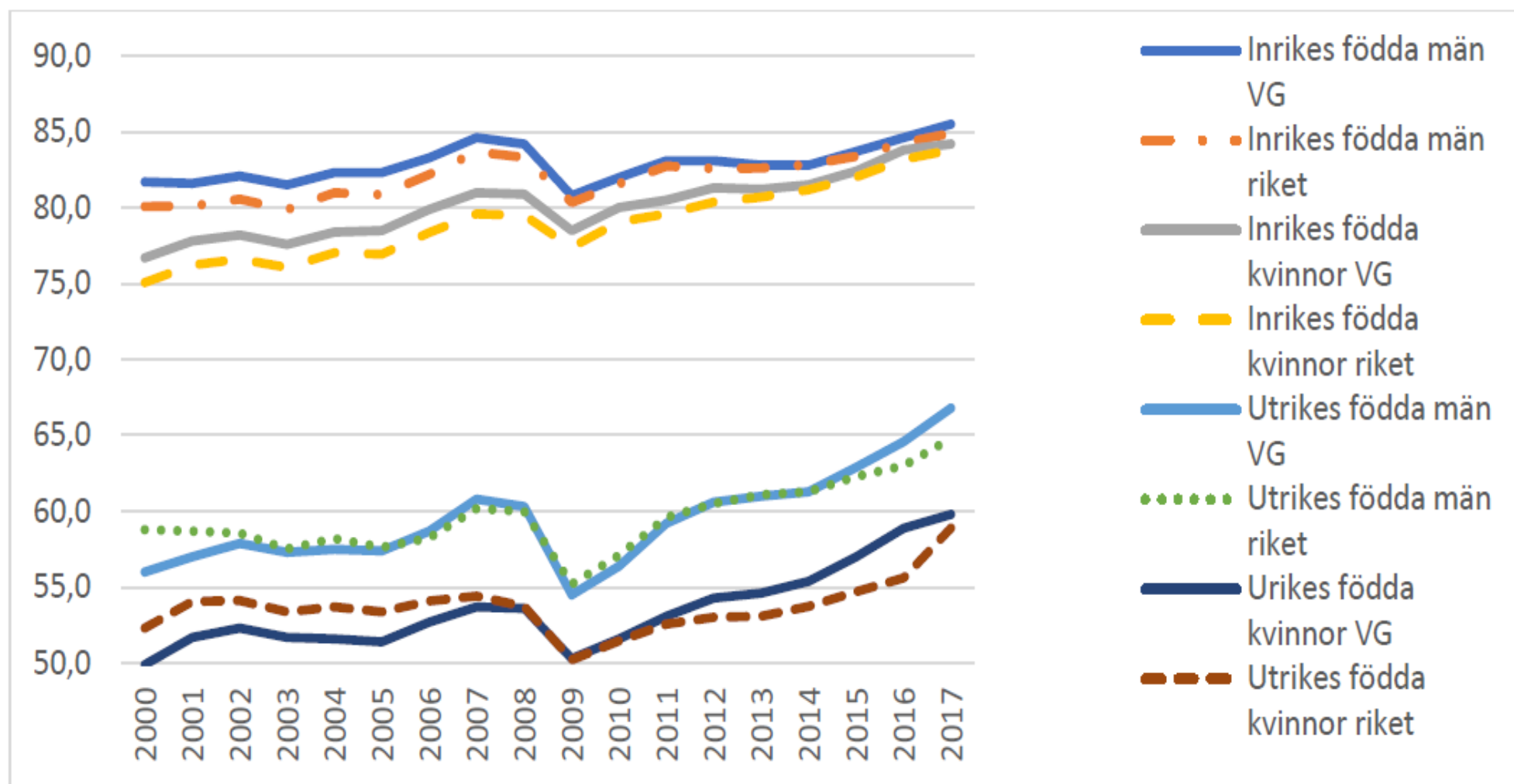
Källa: SCB, Befolkningen 2017 fördelad efter utbildningsnivå, födelseland och kön. 25–64 år. Gruppen ”gymnasial utbildning” är ej uppdelad på samma vis som i den övriga utbildningsstatistiken. Detta beror på statistikens sammansättning hos SCB. Dessutom inkluderas forskarutbildade i gruppen ”eftergymnasialt utbildade 3 år eller längre.”

Figur 3.5: Matchning mellan utbildning och yrke för inrikes och utrikes födda män och kvinnor 2016, procent

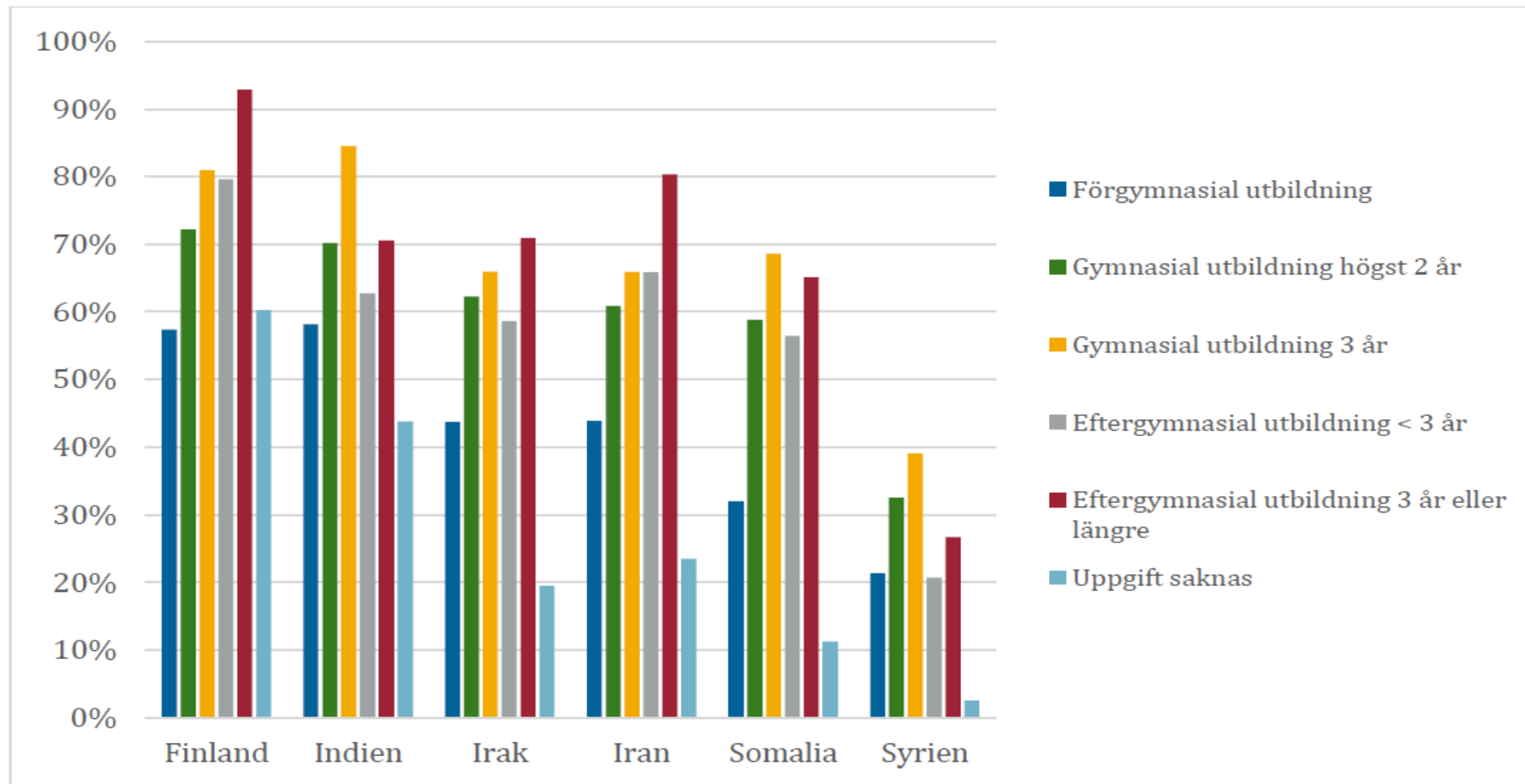
Källa: SCB, Matchningsindikatorer; Integration: utrikes föddas matchning på arbetsmarknaden i Sverige.

Figur 3.6: Förvärvsfrekvens för in- och utrikes födda män och kvinnor i Västra Götaland och riket 2000–2017, 20–64 år, procent

Källa: SCB, Arbetsmarknadsvariabler efter län, kön, utbildningsnivå och bakgrundsvariabel. År 1997 - 2017.

Figur 3.7: Förvärvsfrekvens per ursprungsland och utbildning i Västra Götaland 2017, 25–64 år, procent

Källa: Västdata-basen. Gruppen ”forskarutbildade” inkluderas i gruppen ”eftergymnasialt utbildade 3 år eller längre.”

Produktivitet

Produktivitet i näringslivet i Sverige 1993-2018 (Index, 2017=100)

